

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Bachelor Accountancy en Associate degree Accountancy

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In november 2019 zijn de bestaande hbo bachelor Accountancy (hierna: AC) en de hbo Associate degree Accountancy (hierna: AC-Ad) van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (hierna: HAN) bezocht door een visitatiepanel van Netherlands Quality Agency (hierna: NQA). De AC-opleiding kent een voltijd, een deeltijd en een duale variant. De AC-Ad-opleiding kent een deeltijd- en een duale variant. De deeltijdvarianten zijn in juni 2019 succesvol gevisiteerd binnen het 'experiment leeruitkomsten' en maken daarom geen deel uit van deze beoordelingsronde¹.

Het panel beoordeelt beide opleidingen als **positief**.

Beide opleidingen zijn in voorgaande jaren gestart met een vernieuwing van de curricula en de toetsing. Daarbij zijn de landelijke eisen in combinatie met de wensen van de vertegenwoordigers vanuit het regionale werkveld juist verwerkt in het programma. De opleidingen worden meer beroepsgericht ingevuld met projecten en opdrachten die raken aan de beroepspraktijk. Dit biedt studenten een eerder en completer beeld van het werkveld en functies die zij later kunnen bekleden. Het docententeam heeft de onderwijsvernieuwing met enthousiasme opgepakt en het panel bemerkt dat de ontwikkeling van het nieuwe curriculum heeft geleid tot meer cohesie, dan in het verleden, tussen beide opleidingen, de opleidingsvarianten en de locaties. Het panel is van mening dat de opleiding hiermee een goede koers vaart.

De vernieuwingen zijn gevorderd tot en met het derde studiejaar van de bacheloropleiding en de praktijkgerichtheid zal verder worden doorgevoerd in de afstudeerfase. Het panel vindt dit een goede ontwikkeling die past bij de landelijke ontwikkelingen in het hoger onderwijs en bij de wensen uit het werkveld. Ondanks dat de actualisering van de AC-Ad opleiding wat achter lijkt te blijven bij de bacheloropleiding, is ook bij de AC-Ad een goede stap gezet met de integratie van de Persoonlijke en Professionele Ontwikkelingsleerlijn. Dat biedt mogelijkheden om de vakinhoudelijke beheersing in de context te toetsen. Een duidelijker normeringskader is dan wel nog gewenst.

Het panel adviseert een zodanig beoordelingskader te ontwikkelen die examinatoren nog meer uitdaagt om te komen tot een herleidbare beoordeling. Daarnaast adviseert het panel om, in het nog te ontwikkelen vierde studiejaar, een duidelijk verband tussen het eindwerk en de geformuleerde eindkwalificaties te leggen.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

Beide opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De AC en AC-Ad opleidingen werken conform de landelijke afspraken qua inhoud en niveau.

Voor de AC-Ad geeft het panel het advies om de landelijke afspraken (opleiden voor functies bij administratiekantoren) te concretiseren in een helder opleidingsprofiel met een meer gedetailleerde uitwerking van de eindkwalificaties en niveau-indicatoren. Het panel komt tot een positief oordeel voor het AC-Ad programma op basis van de constatering dat de huidige opzet en inhoud van de AC-Ad overeenkomt met de eerdere landelijke afspraken (het opleiden voor administratiekantoren).

De profilering op professional skills is waardevol en wordt gesteund vanuit het brede beroepenveld. De beroepenveldcommissie kan worden versterkt met meer Ad-vertegenwoordiging of een aparte beroepenveldcommissie voor de AC-Ad.

---

¹ Conform de voetnoot 5 op pagina 3 van het protocol beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten, d.d. september 2017.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Beide opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Beide opleidingen bieden een samenhangende leeromgeving, die het voor studenten mogelijk maakt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Beide programma's bieden een gebalanceerd studieprogramma dat de vereiste elementen in zich heeft. De AC opleiding sluit inhoudelijk aan op de landelijke afgesproken CEA-eindtermen. De inhoudelijke leerlijnen en didactische concepten zijn helder uitgewerkt. Voor studenten is helder welke leerroutes zij kunnen volgen. De opleidingen hebben op tijd de ontwikkeling ingezet naar beroepsgericht werken. De ontwikkeling van het nieuwe AC-curriculum gebeurt in goed overleg met het werkveld en met de studenten. De aandacht voor de professional skills is waardevol. Studenten komen zelfverzekerd en zelfstandig over, hebben belangstelling voor de beroepspraktijk door de vroege aanraking met de beroepspraktijk. Het panel heeft de indruk dat de docenten een hecht team vormen dat in voorgaande jaren nader tot elkaar is gekomen. Aandachtspunt ligt volgens het panel bij het inzichtelijker verantwoordelijk van de dekking van de CEA-eindtermen in de bacheloropleiding en een scherpere profilering en eigenstandiger positionering van de AC-Ad.

Standaard 3: Toetsing

Beide opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De toetsopzet en -uitvoering zijn helder en de opleidingen volgen het Instituuts toetsbeleidplan IFM² 2017-2021. Er wordt gewerkt met toetsmatrijzen, rubrics en een mix van toetsvormen die aansluiten op de onderwijsinhoud en -opzet. De kwaliteit van toetsing wordt bevorderd door gerichte scholing van de docenten en door toepassing van het vier-ogen-principe. Er is een goede balans tussen individueel en groepsgewijs toetsen, waarbij er bij groepstoetsen nog wel meer aandacht kan uitgaan naar de inbreng en prestaties per student. Het panel is positief dat de ontwikkeling van de toetsing gelijk opgaat met de onderwijsvernieuwing en dat dit breed wordt gedeeld in het docententeam. De toetsing en toetsopzet worden gericht gemonitord door de toets- en examencommissies, die goed in stelling zijn gebracht en hun rol adequaat vervullen. De toetsing in de afstudeerfase behoeft nog de nodige aandacht qua versterking van de inhoudelijke beoordelingscriteria en kalibratie onder examinatoren. Het panel is positief over de plannen om te gaan werken met meer beroepsgerichte AC-afstudeerproducten en moedigt de opleidingen aan dat door te zetten. Bij de beoordeling van de AC-Ad-eindwerken kan de opleiding de relatie tussen de normeringen en de leeruitkomsten duidelijker vastleggen.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

Beide opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Voor beide opleidingen komt het panel tot de conclusie dat de afgestudeerden de vereiste leerresultaten behalen passend bij het werkveld waarvoor ze worden opgeleid. Bij de bachelor opleiding moedigt het panel de opleiding aan om de voorgenomen logische stap te zetten naar meer vakinhoudelijk relevante eindwerken. De nu vernieuwde eerste drie jaren van het bachelorcurriculum geven een goede basis om deze ontwikkeling door te zetten. Het panel adviseert de AC-Ad om de opzet en beoordeling van de afstudeerproducten te versterken qua vakinhoudelijke normering en de koppeling aan de leerresultaten/ eindkwalificaties. De nieuwe opzet met de PPO-leerlijn, naast de vakinhoudelijke leerlijn, biedt daar, naar de overtuiging van het panel, goede kansen voor. Het panel ziet dat als een goede ontwikkeling die het eigen karakter van de AC-Ad kan versterken.

---

² IFM: Instituut Financieel Management

Voor beide opleidingen geldt dat de afgestudeerden goed functioneren in het werkveld. Het zijn veel gevraagde medewerkers in het eigen werkveld. Uit de gesprekken blijkt dat de opleidingen veel draagvlak en betrokkenheid hebben vanuit het werkveld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	8
Schets van de opleiding	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	14
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	18
Standaard 3 Toetsing	25
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	29
Eindoordeel over de opleiding	32
Aanbevelingen	33
Bijlagen	34
1 Bezoekprogramma	35
2 Bestudeerde documenten	37

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bachelor-opleiding Accountancy (AC) en van de bestaande hbo-associate degree-opleiding Accountancy (AC-Ad) van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Het visitatiepanel van NQA dat een beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van de HAN en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018), het protocol *Beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten* van de NVAO (2017) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2019 Beperkte Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 26 november 2019. Het visitatiepanel bestond uit:
de heer drs. P.A.M. de Keijzer (voorzitter)
de heer mr. J.J.J. Vissenberg RB
de heer M. Paur RA
de heer J.A. Brandsma (student-lid)

mevrouw ir. M. Dekker-Joziase, auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

De opleidingen zijn onderdeel van een visitatiecluster HBO Accountancy groep 3. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling heeft de opleiding een zelfevaluatie en bijlagen ter beschikking gesteld aan het panel. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel elf Bachelor en acht Associate degree afstudeerdossiers van recent afgestudeerden bestudeerd. Deze negentien dossiers zijn geselecteerd op basis van groslijsten van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering, opleidingsvarianten en -locaties, zoals opgenomen in bijlage 2.

Centraal in de beoordeling stond het bezoek van het panel, bestaande uit deskundige *peers*. Ter voorbereiding op de visitatie is er een vooroverleg geweest. In dit overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend gedeeld. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleiding, waaronder met studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het

werkveld en is het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Aan het einde van de bezookdag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. De visitatiedag werd afgesloten met het ontwikkelgesprek tussen het panel en vertegenwoordigers van de opleiding. Medewerkers en studenten van de opleiding zijn in de gelegenheid gesteld om het panel via e-mail te benaderen voor het inloopsprek. Daar is geen gebruik van gemaakt.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, dat is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd bij de opleiding. De panelleden hebben kennis genomen van de reactie van de opleiding en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 4 maart 2020

Panelvoorzitter

drs. P.A.M. de Keijzer

Lead-auditor

ir. M. Dekker-Joziase

Schets van de opleiding

Basisgegevens van de opleidingen

Naam opleiding in CROHO	B Accountancy
Oriëntatie en niveau	hbo; Bachelor
Graad	Bachelor of Business Administration
Aantal studiepunten	240 EC
Afstudeerspecialisaties	-
Locatie	Voltijd te Arnhem en Nijmegen Duaal te Arnhem
Variant	Voltijd, duaal en deeltijd*
Onderwijstaal	Nederlands
Registratie nummer in CROHO	34406

Naam opleiding in CROHO	AD Accountancy
Oriëntatie en niveau	hbo; Associate Degree
Graad	Associate Degree Business Administration
Aantal studiepunten	120 EC
Afstudeerspecialisaties	-
Locatie	Duaal te Arnhem
Variant	Duaal en deeltijd* **
Onderwijstaal	Nederlands
Registratie nummer in CROHO	80008

* De deeltijd varianten van beide opleidingen zijn al in juni 2019 beoordeeld in het kader van de pilots flexibilisering positief en daarom niet in deze rapportage meegenomen.

** de voltijd AC-Ad is gestopt en uitgefaseerd.

De AC en de AC-Ad opleidingen zijn onderdeel van de Faculteit Economie en Management van de HAN. De voltijd AC opleiding is onderdeel van het instituut Financieel Management en wordt verzorgd op beide locaties Arnhem en Nijmegen met een identiek curriculum. De duale AC-Ad opleiding is onderdeel van het instituut Deeltijdstudies Economie, Management en Recht en wordt, samen met de duale variant van de AC, verzorgd in Arnhem.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de omvang van de AC-opleidingen, uitgesplitst naar locatie en variant:

	Bachelor Voltijd Arnhem	Bachelor Voltijd Nijmegen	Bachelor Duaal Arnhem	Associate degree Duaal Arnhem
Inschrijvingen incl. instroom	215	260	133	29
Instroom	64	103	40	18

Tabel: Instroom en inschrijvingen opleidingen AC en AC-Ad - peildatum 1 oktober 2018

In 2017-2018 zijn de opleidingen gestart met de gefaseerde invoering van een nieuw curriculum, passend bij de in 2016-2017 vernieuwde CEA-eindtermen. In de AC opleiding is de vernieuwing in de voltijdvariant gevorderd tot en met het derde studiejaar en in de duale variant tot en met het tweede studiejaar. In studiejaar 2020-2021 is de AC-opleiding volledig vernieuwd. In 2019-2020 is de AC-Ad volledig vernieuwd.

De nieuwe CEA-eindtermen worden ook in het uitfaserende curriculum opgenomen via gerichte capita selecta, om de studenten optimaal voor te bereiden op het werkveld. Studenten in het uitfaserende programma kregen extra begeleiding of de keuze om over te stappen naar het nieuwe curriculum.

Aanbevelingen vorige visitatie

Bij de vorige visitatie kregen de AD en AC-Ad opleidingen aanbevelingen gericht op:

- uit- en doorwerking van het didactisch concept en de visie op leren/onderwijs; Het didactisch concept is uitgewerkt in de Visie op Leren (2017) en komt tot uiting in contextrijk, beroepsgericht onderwijs met focus op meer beroepsgericht werken en de versterking van de leerlijnen, waaronder de onderzoeksleerlijn en de PPO-leerlijn met aandacht voor de professional skills. Projecten zijn veelal samen met de beroepspraktijk ontwikkeld.
- meer gebruikmaking van internationale literatuur passend bij de eigen profilering; deze aanbeveling heeft geen bijzondere prioriteit gekregen. De opleidingen richten zich met name op de regionale MKB-markt. Studenten maken gebruik van internationale literatuur op het gebied van internationaal geaccepteerde modellen en werkwijzen of bij specifieke projecten en onderwerpen.
- duidelijker normering bij de beoordeling van afstudeeropdrachten en meer aandacht voor de formulering van geschikte probleemstellingen bij afstudeerwerken. Dit is een aandachtspunt dat in de komende tijd in de nieuwe opzet van het bachelorafstuderen zal worden opgenomen.

Om bovenstaande te ondersteunen hebben de opleidingen de volgende activiteiten in gang gezet:

- een cursus onderzoeksvaardigheden voor alle docent afstudeerbegeleiders en examinatoren van het afstuderen;
- intervisie- en kalibratiebijeenkomsten voor examinatoren en afstudeerbegeleiders, waar plannen van aanpak en probleemstellingen worden besproken om te komen tot een eenduidige en adequate begeleiding en beoordeling;
- leden van de beroepenveldcommissie en het externe lid van de examencommissie screenen jaarlijks een steekproef afstudeeropdrachten;
- aanpassing van het beoordelingsmodel conform de adviezen van de commissie Andriessen;
- betrekking van een tweede examinerator bij de beoordeling van het plan van aanpak afstuderen en bij mondelinge tentamens;
- participatie in landelijke kalibreersessies van het AC- en AC-Ad-overleg;
- integratie in 2018-2019 van de onderzoeksleerlijn, ontwikkeld in samenwerking met het lectoraat Financial Control.

De AC en AC-Ad opleidingen hebben binnen de HAN te maken met organisatieveranderingen, waarbij een platte organisatiestructuur wordt neergezet gevormd door centrale academies met professionele leergemeenschappen. Binnen een academie komen onderwijs, onderzoek en het

werkveld per domein samen. Accenten bij deze nieuwe organisatiestructuur zijn: kwaliteitscultuur en leren en innoveren voor de beroepspraktijk van morgen. Met deze organisatieontwikkeling komen alle varianten van de AC en AC-Ad opleidingen in dezelfde Academie Financieel Economisch Management. Ten tijde van de visitatie was dit proces in volle gang.

Beoordeling NVAO-standaarden

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleidingen AC en AC-Ad **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De AC en AC-Ad opleidingen werken conform de landelijke afspraken qua inhoud en niveau van de opleidingen en verantwoorden daarmee de dekking van de CEA-eindtermen. Voor de bacheloropleiding zijn de landelijke afspraken helder uitgewerkt in opleidingsstatuten en toetsprogramma's. Voor de AC-Ad geeft het panel het advies om de landelijke afspraken (opleiden voor functies bij administratiekantoren) zelf meer te concretiseren in een helder opleidingsprofiel met een meer gedetailleerde uitwerking van de leeruitkomsten/eindkwalificaties en niveau-indicatoren. De opleiding kan het formuleren van een opleidingsprofiel samen oppakken met het regionale werkveld en ook met andere AC-Ad opleidingen in het landelijk overleg. Het panel is overtuigd dat men zich richt op de juiste inhoud en niveau, maar dat op dit moment het opleidingsprofiel niet geheel traceerbaar is uitgewerkt. De profilering op professional skills is waardevol volgens het panel en wordt erkend en gesteund vanuit het brede netwerk in de beroepspraktijk en door studenten en alumni. De opleidingen krijgen het advies om de AC-Ad-vertegenwoordiging in de gezamenlijke beroepenveldcommissie te versterken. De goede connecties met het werkveld bieden daartoe ruime mogelijkheden.

Het panel heeft de indruk dat er in voorgaande jaren veel en goede energie is gestoken in de onderwijsvernieuwing van de AC-opleiding. De onderwijsvernieuwing van de AC-Ad loopt achter op de onderwijsontwikkeling van de AC. Het panel komt tot een positief oordeel voor de AC-Ad opleiding op basis van de constatering dat de huidige opzet en inhoud van de AC-Ad overeenkomt met eerdere landelijke afspraken (het opleiden voor administratiekantoren).

Onderbouwing

Beroepsbeeld

Het panel constateert dat beide opleidingen een helder beroepsbeeld hanteren dat aansluit op het landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel³. De vierjarige bachelor AC opleiding richt zich op functies binnen accountantskantoren. Studenten kunnen zich na de bachelorstudie verder ontwikkelen tot accountant (AA of RA) of breder als financieel professional. Studenten volgen de AC in de voltijdvariant en lopen stages in het werkveld. Bij de duale variant zijn studenten al werkzaam in de beroepspraktijk en verwerven in de eigen werkomgeving ook studiepunten via

³ *Beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Bachelor-accountancyopleidingen*, juli 2017

gerichte beroepspraktijkopdrachten. AC richt zich op alle vier beroepstaken uit het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel:

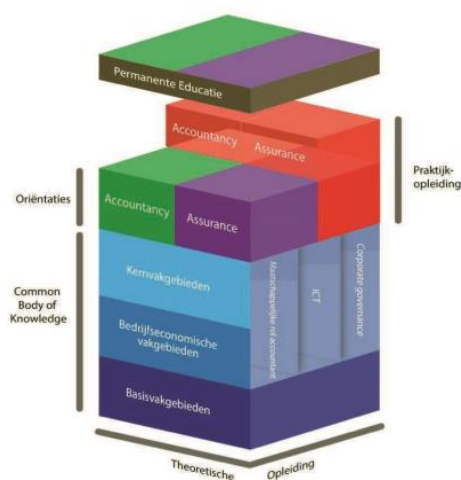
- Administratieve dienstverlening,
- Fiscale dienstverlening,
- Controle (assurance),
- (Bedrijfseconomische) Advisering.

De AC- opleiding profileert zich met het doel om accountants op te leiden met goede adviesvaardigheden, ethisch besef en onderzoekend vermogen. Afgestudeerden zijn 'financieel professionals die op basis van gedegen kennis en sterk ontwikkelde communicatieve vaardigheden organisaties verder kunnen helpen'. Het panel vindt dit waardevol.

De tweejarige AC-Ad is gericht op personen die werkzaam zijn op een administratiekantoor en zich verder willen bekwamen in de administratieve- en fiscale dienstverlening in voornamelijk het midden- en kleinbedrijf. Afgestudeerden zullen veelal onder eindverantwoordelijkheid van een (gecertificeerd) accountant of fiscalist werken, met als belangrijkste werkzaamheden: administratieve dienstverlening, het opstellen van jaarrekeningen en het verzorgen van fiscale aangiften. De AC-Ad komt grotendeels overeen met de eerste twee studiejaar van de AC en richt zich op twee van de vier beroepstaken uit het landelijke profiel: Administratieve en Fiscale dienstverlening. De AC-Ad wordt afgerond met een specifieke integrale opdracht (zie standaard 4). Alle studenten zijn al werkzaam op een administratiekantoor en voeren de opdrachten vanuit het onderwijs uit in de eigen werkomgeving. Ad-studenten kunnen doorstromen naar de tweede fase van de duale bacheloropleiding, mits zij een geschikte werkkring hebben om zich verder als accountant te ontwikkelen.

De AC en de AC-Ad van de HAN leggen in hun profilering de nadruk bij de professional skills (met name communicatie- en adviesvaardigheden), bij de aandacht voor onderzoek en ethiek (in twaalf thema's uitgewerkt door het hele curriculum) en in de intensieve begeleiding en keuzemogelijkheden die aan studenten wordt geboden. Het panel vindt deze profilering goed passen bij de vier gedragskenmerken uit het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel.

Het panel is van mening dat de opleidingen met bovenstaande goed aansluiten op het opleidingsmodel accountancyopleidingen (*Vakbekwaamheid Verzekerd*, Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants & Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, 2014):

Beoogde leerresultaten

De AC-opleiding geeft gericht invulling aan de landelijke afspraken in het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel (2017). Daarbij wordt voortgebouwd op de kaders die zijn geschetst door de landelijke beroepsvereniging van Accountants (NBA) en de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA).

Voor de bacheloropleiding is in uitgebreide toetsprogramma's duidelijk aangetoond dat de vier beroepstaken en bijbehorende gedragskenmerken⁴ en de CEA-eindtermen worden gedekt in het opleidingsprogramma, inclusief de opbouw in niveau-indicatoren. In het opleidingsstatuut heeft de opleiding de beroepstaken duidelijk uitgewerkt en gespiegeld aan de Dublin-descriptoren op hbo-niveau en de generieke hbo-kernkwalificaties. Het panel heeft geconstateerd dat de door de opleiding geformuleerde eindtermen zodanig zijn dat de afgestudeerden zonder deficiënties de opleiding tot accountant via het post-bachelorprogramma (AA) of via de universiteit (RA) kunnen vervolgen.

Voor de AC-Ad opleiding zijn in het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel geen duidelijke kaders geschetst. Zoals in het verleden landelijk, in overleg met de CEA, is afgesproken is de AC-Ad gericht op twee van de vier beroepstaken en de vier bijbehorende gedragskenmerken. Uit een uitgebreid overzicht wordt duidelijk dat in het AC-Ad curriculum de beroepstaken Administratief en Fiscale Dienstverlening op een hoog niveau worden afgerond (niveau 5 NLQF voor administratief en niveau 6 NLQF voor fiscaal). Het panel vindt dit terecht en is van mening dat de AC-Ad opleiding dit duidelijker kan aangeven bij de beschrijving van de eindkwalificaties.

Het panel is door de ver uitgewerkte toetsprogramma's en door de toelichting van de opleidingsvertegenwoordigers er van overtuigd dat het verschil tussen de Bachelor- en de Ad-opleiding goed op ieders netvlies staat en ook in de onderwijsuitvoering helder is. De uitwerking – en inhoudsverschillen stoelen nog op de uitgangspunten van het oude landelijke beroeps- en opleidingsprofiel, waar geen definities voor het Ad-niveau in zijn opgenomen. Daarmee zijn de kaders voor de AC-Ad niet helder. Gelet op de huidige landelijke discussie over de plaats en inhoud van het Ad-onderwijs adviseert het panel de opleiding om op korte termijn in een landelijke Ad-overleg en in samenwerking met het beroepenveld een speciaal op de doelgeroep gericht beroeps- en opleidingsprofiel te formuleren.

Afstemmen (internationale) beroepenveld

In het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel is duidelijk verantwoord dat het beroepenveld, de beroepsorganisatie NBA en de CEA direct zijn betrokken bij het vaststellen van de landelijke profilering en eindtermen. De opleiding heeft haar opleidingsprofiel en eindkwalificaties goed afgestemd met het eigen werkveld in de regio, waar onder de 'big-four' accountancy kantoren en veel MKB-kantoren. De beroepenveldcommissie is actief betrokken bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum en bespreekt drie keer per jaar de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en de relatie tot het onderwijs. De elf leden van de beroepenveldcommissie lezen ook jaarlijks afstudeerwerken en geven feedback op de capaciteiten en het niveau van de afstudeerwerken. De praktijkcoördinatoren en de opleidingscoördinatoren hebben brede contacten in de regio met kantoren waar stagiairs en studentprojecten lopen en waar duale studenten en alumni werken. De opleiding heeft het voornemen om de beroepenveldcommissie te versterken met leden die kennis hebben van de AC-Ad. Het panel moedigt dit aan. Er kunnen meer vertegenwoordigers vanuit administratiekantoren zitting krijgen in de beroepenveldcommissie. Daarnaast adviseert het panel de opleiding om de huidige frequentie van overleg met de beroepenveldcommissie te

---

⁴ Gedragskenmerken: Professionele houding, Lerend en reflecterend, Onderzoekend en ondernemend, Communicatief

heroverwegen. De ontwikkelingen in het AC-beroepenveld gaan snel en de leden van BVC geven aan open te staan voor meer en diepgaander overleg, waarbij ze nog meer dan in het verleden betrokken willen zijn bij de ontwikkeling van het uiteindelijke programma.

Engelse naamgeving opleiding

De opleidingen hanteren de landelijk afgesproken naamgeving voor de bachelor- en de Ad-opleiding: Accountancy. Daarbij is accountancy een in de Nederlandse taal dusdanig ingeburgerd begrip dat de naamgeving algemeen geaccepteerd is.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Beide opleidingen bieden een samenhangende leeromgeving, die het voor studenten mogelijk maakt om de beoogde leerresultaten te bereiken. Beide programma's bieden een gebalanceerd studieprogramma dat de vereiste elementen in zich heeft. De inhoudelijke leerlijnen en didactische concepten zijn helder uitgewerkt en bieden structuur in het opleidingsprogramma, bijvoorbeeld in de leerlijn onderzoek. Voor studenten is helder welke leerroutes zij kunnen volgen en welke keuzes er zijn voor de combinatie van stages en minoren in het tweede en derde studiejaar. Het is positief dat studenten een vrije ruimte krijgen om hun studie meer op maat in te richten.

De opleiding heeft op tijd de ontwikkeling ingezet naar meer beroepsgericht werken. Dit moet nog definitief vorm krijgen in de afstudeerfase van de bacheloropleiding. Het panel vindt het sterk dat de opleiding daarover gericht overleg voert met het werkveld en met de studenten. De effecten van de versterkte aandacht voor professional skills zijn zichtbaar in de gesprekken met studenten en in de reacties van het werkveld. Studenten komen zelfverzekerd en zelfstandig over en hebben goede belangstelling voor de praktijk door de vroege aanraking met de beroepspraktijk. Het panel heeft de indruk dat de docenten een hecht team vormen dat in voorgaande jaren, mede door de onderwijsvernieuwing, nader tot elkaar is gekomen. De sterke student- en praktijkgerichtheid passen bij de nieuwe visie op onderwijs.

Aandachtspunt ligt volgens het panel bij de toegankelijkheid van de verantwoording van de dekking van de CEA-eindtermen qua aantal EC's. Op systeemniveau klopt de registratie, maar door de complexiteit van het aangeleverde materiaal was het niet makkelijk traceerbaar. Een tweede aandachtspunt ligt bij de AC-Ad. Deze lijkt nog sterk gestoeld op de eerste jaren van de bacheloropleiding en de landelijk afgesproken focus op de werkzaamheden in administratiekantoren. De AC-Ad krijgt het advies om in de komende jaren haar profilering aan te scherpen en daarmee een meer eigenstandige positie en inhoud creëren.

Onderbouwing

Programma - opzet

Bachelor opleiding (voltijd en duaal)

Het curriculum is gelijk voor beide opleidingslocaties Arnhem en Nijmegen. Bachelorstudenten voltijd volgen in het eerste studiejaar een gemeenschappelijke propedeuse samen met studenten van de opleidingen Finance & Control en Finance, Tax and Advice. Deze wordt verzorgd door een aparte organisatorische eenheid die structureel afstemt met de AC-hoofdfase docenten. Studenten volgen vier onderwijsperioden van ieder 15 EC. In iedere periode staat een project centraal met flankerend onderwijs. Het tweede studiejaar is AC-specifiek, gericht op de samenstelpraktijk. Ook hier zijn de onderwijsperioden opgebouwd uit projecten en flankerende

onderwijsmodulen (45 EC) gericht op reporting, accounting en tax, consolidation & advice. Het tweede studiejaar sluiten studenten af met een korte stage in combinatie met een korte onderzoeksopdracht (15 EC). In het derde studiejaar, gericht op de controlepraktijk, volgen studenten twee onderwijsperioden gericht op Audit & Assurance en Reporting & Taks, met een centraal project (7,5 EC) en ondersteunende theorie module (7,5 EC). In het tweede half jaar volgen studenten een stage van 30 EC of een combinatie van een kortere stage (15 EC) in combinatie met een OAT-blok (15 EC), een HAN-minor of een vrije minor, bijvoorbeeld een universitair schakelprogramma. Tijdens de stages kiezen studenten of zij verder willen in de samenstel- of in de controlepraktijk. Het vierde studiejaar is nog in ontwikkeling en zal het sluitstuk worden van de onderzoeksleerlijn. Studenten in voorgaande cohorten volgden in het vierde jaar een minor van 30 EC. Als studenten kozen voor de eigen AC-minor volgden zij de onderdelen: Management, organisatie en control (7,5 EC), de OAT overalltoets (15 EC) en Strategisch management en bedrijfsoverdracht in het MKB (7,5 EC). In het laatste halfjaar volgt het afstuderen (22,5 EC) en de module Corporate governance en managementletter (7,5 EC).

Het panel constateert dat de AC-voltijdopleiding van de HAN redelijk uniek is in geboden keuzeruimte in het derde studiejaar, met stages van verschillende omvang en de mogelijkheid om zich te verbreden, te verdiepen of alvast voor te sorteren op een vervolgmasternstudie. Studenten hebben hiermee een 'soort' vrije ruimte. Het panel waardeert deze ruimte om het eigen studiep pad op maat in te richten positief.

In de duale variant van de bacheloropleiding volgen studenten de eerste twee jaar van de duale AC-Ad opleiding. In de eerste twee jaar ligt het accent op de theoretische leerlijn bij de samenstelpraktijk. In het derde en vierde studiejaar ontwikkelen studenten zich in de controlepraktijk. Het derde en vierde jaar zijn nog in ontwikkeling. In integrale opdrachten worden onderzoek, theorie en professionele vaardigheden gecombineerd, uitgevoerd op de werkplek. Studenten werken drie dagen per week en volgen twee dagen onderwijs per week. De studie is opgebouwd langs drie leerlijnen: de theoretische leerlijn, de integrale opdrachten in de praktijkleerlijn en de persoonlijke en professionele ontwikkeling (PPO) waarbij de competenties worden aangetoond in verslagen en reflecties. De praktijkleerlijn omvat 20-25 procent van het totale curriculum.

Voorheen bestond het derde studiejaar uit modulen Administratieve Organisatie, Belastingrecht, Advisering, Externe verslaggeving, Audit & Assurance (totaal 45 EC) en modulen praktijkleren (15 EC) waar het geleerde via opdrachten in praktijk werd gebracht. In het vierde jaar volgden duale studenten een minor (30 EC), het praktijkleren (7,5 EC), de module Strategisch management en bedrijfsoverdracht in het MKB (7,5 EC) en de Afstudeeropdracht (15 EC). In de nieuwe opzet zal het programma nauwer aansluiten bij de vernieuwde eindfase van de voltijd AC en zal het praktijkleren worden doorgezet in de Persoonlijke en professionele ontwikkelingsleerlijn (PPO).

Associate degree opleiding (duaal)

Het studieprogramma van de AC-Ad is gericht op de samenstelpraktijk en fiscaal advies binnen administratiekantoren. De duale opleidingen (bachelor en Ad) hebben geen gezamenlijke propedeuse met andere financiële opleidingen. De duale Ad-opleiding telt vier clusters van 30 EC, waarin studenten modulen volgen en in de onderdelen Praktijkleren hun werkveldopdrachten uitvoeren in de eigen beroepspraktijk en daarop reflecteren. Studenten moeten bij start van de studie een relevante werkplek hebben, aangezien een deel van het curriculum op de werkplek wordt uitgevoerd. Elke student krijgt een tripartite onderwijsovereenkomst met ook afspraken met

de werkgever. Dit is momenteel een arbeidsintensief proces dat de opleiding naar een hoger plan wil tillen.

Het panel signaleert dat de AC en AC-Ad druk bezig zijn met de doorvoering van een vernieuwde curriculumopzet. Deze nieuwe opzet biedt studenten keuzevrijheid en de aandacht voor de ontwikkeling van professional skills. Uit gesprekken en uit het studentenhoofdstuk blijkt dat studenten door de centrale projecten en de werkveldopdrachten en PPO veel samenhang ervaren tussen de verschillende theoretische vakken. Studenten ervaren een vroege en duidelijke kennismaking met de beroepspraktijk. Dat helpt hen bij het maken van een goede keuze voor specialisatie-minoren en een afstudeeropdracht in het derde en vierde studiejaar. Het panel is positief over de vernieuwde opzet van het curriculum en moedigt de opleiding aan dit verder door te zetten in de afstudeerfase (zie ook standaard 4).

Het panel constateert dat de opleidingscommissie nauw is betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe opleidingsprogramma's. Elke lesperiode heeft de voorzitter van de opleidingscommissie overleg met de directeur van het instituut, samen met de voorzitters van andere opleidingscommissies van de andere financiële opleidingen.

Programma - inhoud

- *Kennis*

Met de gezamenlijke propedeuse verkrijgen studenten een brede financiële basis. Daarna wordt een groot gedeelte van de kennisbasis bepaald door de aansluiting op de CEA-eindtermen en de daarin vastgelegde gemeenschappelijke Body of Knowledge and Skills (BOKS). De BOKS omvat 140 van de in totaal 240 EC van de bacheloropleiding. Door de opleidingsprogramma's hier op te bouwen, is gegarandeerd dat studenten een gedegen basis verwerven voor de vervolgstudie (RA of AA). De overige 100 EC kunnen studenten zelf meer inkleuren met de keuze van de stage, de minor, een pre-masterroute en het afstuderen.

De beheersing van de BOKS wordt getoetst in de kernvakken met de landelijk verplichte OverAlToets (OAT) die iedere student in de bacheloropleiding moet behalen. Daarmee zijn de eindtermen voor de kernvakken Audit & Assurance (A&A), Financial Accounting (FA) en Internal Control & Accounting Information Systems (ICAIS) voor een groot deel (51 van de 70 EC) gedekt. De overige 19 EC, verplicht voor de accountant-diplomering kunnen worden behaald in de vervolg-master-opleidingen tot AA of RA.

De opleiding maakt gebruik van gastsprekers voor specialistische kennis en ervaring. Studenten waarderen de gastsprekers uit de praktijk, de excursies en de bijeenkomsten met accountantskantoren uit de regio positief. Het geeft een helder beeld van de latere beroepspraktijk. Een positief punt vindt het panel het gebruik van kennisclips bij de duale opleidingsvarianten, waarmee studenten zich via zelfstudie gericht kunnen voorbereiden op bijeenkomsten tijdens de lesdagen.

Het panel heeft de curricula's en de modulebeschrijvingen bestudeerd en daarbij toelichting gekregen over opzet en onder andere dekking van verplichte onderdelen. Het panel is van mening dat de opleidingen gedegen programma's bieden, waarin alle vakgebieden voldoende aanwezig zijn en die voldoen aan de CEA-eindtermen. Een punt van aandacht is de manier waarop de opleiding op de dekking van de CEA-eindtermen en de daaraan verbonden

EC's heeft weergegeven. Het gebruik van afkortingen voor oude en de nieuwe modules maakte het voor het panel minder transparant. De opleiding kan de dekking van en de puntentoekenning aan de CEA-eindtermen toegankelijker in kaart brengen. Uit het studiemateriaal en uit toetsmateriaal is bijvoorbeeld niet duidelijk te herleiden waar en hoeveel aandacht er precies wordt besteed aan bijvoorbeeld management control en financiering, terwijl studenten en docenten aangeven dat de onderdelen in het programma zijn opgenomen.

- *Beroepsvaardigheden*

Met de centrale projecten en de stages krijgen studenten ruime gelegenheid om de geleerde kennis in de praktijk te oefenen, hun professional skills te ontwikkelen en kennis te maken met de beroepspraktijk. Activiteiten van de studievereniging FSHAN dragen ook bij aan beroepsoriëntatie. De centrale projecten zijn in co-creatie met vertegenwoordigers uit het werkveld ontwikkeld en daarmee gerelateerd aan de actuele beroepspraktijk.

De opleiding legt qua skills focus bij de adviesvaardigheden, bij ethisch besef en bij onderzoekend vermogen. De aandacht voor financiële ethiek is in de curricula verweven in de leerlijn Ethiek met twaalf thema's over morele dilemma's. Deze leerlijn is in ontwikkeling en zal in 2020-2021 volledig zijn geïmplementeerd. De opleiding doet dit in samenwerking met de associate lector Financial Ethics. Het panel vindt deze leerlijn waardevol aangezien het past bij de ontwikkelingen in het werkveld.

Na afstemming met werkveldvertegenwoordigers heeft de opleiding in het tweede jaar al een tienweekse stage ingevoerd om studenten vroegtijdig kennis te laten maken met de beroepspraktijk en de verschillen tussen de AA en RA specialisatie. Het panel vindt dit positief aangezien het studenten mogelijk maakt om een meer gefundeerde keuze te maken voor specialisatie in het derde en vierde studiejaar met de invulling van de stages, de minor en de afstudeeropdracht. Studenten en werkveld zijn in gesprekken positief over deze stage.

In de duale AC en in de AC-Ad moeten studenten tijdens de studie beschikken over een relevante werkplek, aangezien de student een deel van de competenties via praktijkopdrachten op de werkplek behaalt. In de PPO-leerlijn wordt gestuurd op persoonlijke ontwikkeling. Per student wordt een tripartite overeenkomst afgesloten tussen student, de opleiding en de werkgever. Daar waar een werkplek niet geschikt is voor een bepaalde opdracht kunnen studenten ook een tijdelijk duo vormen met een student die een geschiktere werkcontext heeft. Op een vaste onderwijsdag per week is er ruimte om in werkgroepjes te reflecteren op de opdrachten, de praktijkervaring en de ontwikkeling van beroepsvaardigheden. Studenten geven elkaar daarbij gerichte peer-feedback. Dit wordt vastgelegd in praktijkverslagen en wordt door de studenten zeer gewaardeerd. Het panel vindt de duale opzet helder en passend bij de studentendoelgroep en de praktijkcontext waarin zij leren.

- *Onderzoeksvaardigheden*

Het panel is positief over ingevoerde doorlopende leerlijn in de voltijd en in de duale curricula. Bij de voltijdvariant is deze geïntegreerd in het projectonderwijs en bij de duale curricula is deze opgenomen in de integrale beroepsproducten vanuit de praktijkopdrachten. De onderzoeksvaardigheden kennen een opbouw in complexiteit en omvang. Studenten starten in het eerste jaar met data-analyse en onderdelen van een plan van aanpak. In het tweede en derde studiejaar leren studenten een volledig plan van aanpak te schrijven voor een complexer onderzoek. Dit biedt basis voor een plan van aanpak voor het zelfstandig uitgevoerde afstudeeronderzoek in het vierde studiejaar. De volledige leerlijn is beschreven in het *Raamwerk Leerlijn Onderzoekend Vermogen*) en opgesteld door het lectoraat Financial Control. Een lid van

de kenniskring sluit standaard aan bij vergaderingen van de curriculumcommissie om de onderzoekleerlijn te borgen.

- *Internationalisering*

De ontwikkeling van een visie op internationalisering was een aandachtspunt uit de visitatie in 2013 en werd geadviseerd meer gebruik te maken van internationale literatuur. Met de aanscherping van de profilering is echter een andere vorm en inhoud gegeven aan internationalisering, die het panel positief waardeert. De AC en de AC-Ad opleidingen richten zich primair op de nationale MKB-markt en de daarop van toepassing zijnde nationale wet- en regelgeving. Studenten maken wel kennis met internationaal geaccepteerde modellen en werkwijzen en maken ook gebruik van internationale literatuur. In de voltijdopleiding kunnen studenten deelnemen aan uitwisselingsprojecten met buitenlandse hogescholen en universiteiten. In de vrije keuze ruimte kunnen studenten deelnemen aan de European Accountancy Week waar in een project wordt samengewerkt met studenten van andere Europese universiteiten. AC-HAN is de enige Nederlandse AC-opleiding die hierin participeert.

Programma - Vormgeving

Bij de vorige visitatie kreeg de opleiding het advies om het didactisch concept verder uit te werken. Dit heeft geresulteerd in de Visie op Leren (2017), de Visie op onderwijs voor werkend lerenden (2018) en het Didactisch model onderwijsvernieuwing (2017) van het instituut Financieel Management.

Het panel vindt deze visie helder uitgewerkt en passend en ziet dat deze in beide opleidingen en in de voltijd en de duale opleidingsvariant wordt toegepast. De visie gaat uit van aansluiting op de ontwikkelingen, trends en thema's in de beroepspraktijk en het bieden van contextrijk, beroepsgericht onderwijs en vroege kennismaking met de beroepspraktijk via cases, trainingen, excursies, opdrachten, projecten, stages et cetera. Studenten krijgen eigen verantwoordelijkheid voor hun leerproces en worden goed begeleid in hun professionele ontwikkeling. Leren is een cumulatief proces waarbij wordt aangesloten op eerder opgedane kennis en ervaring en waarbij studenten de gewenste competenties ontwikkelen. De opleidingen bieden een veilig leerklimaat waar studenten en docenten werken in professionele leergemeenschappen.

Studenten bevestigen in gesprekken dat zij vroegtijdig in aanraking komen met de beroepspraktijk doordat in elke lesperiode een praktijkproject centraal staat. De projecten zijn veelal samen met de beroepspraktijk ontwikkeld en daarmee een reële afspiegeling van de beroepspraktijk. Daarnaast volgen studenten theoretische lessen, trainingen en gastcolleges met vertegenwoordigers uit de beroepspraktijk. Studenten waarderen de praktijkgerichtheid positief, evenals de aandacht die in de projectgroepen wordt gegeven aan professionele ontwikkeling. Zij melden dat meerdere accountantsbureaus direct zijn betrokken bij het toelichten van een project in de opstartfase en bij het feedback geven aan projectgroepen. Studenten voelen zich daarmee aangesproken als beginnende beroepsbeoefenaren.

Instream en leerroutes

Studenten kiezen bij inschrijving voor een opleiding (bachelor of Ad) en een vorm (voltijd, deeltijd of duaal). De opleidingen werven studenten met informatie via de website, informatiefolders, open dagen en via social media. Voor de duale opleidingsvariant zijn er specifieke open

avonden. De opleidingen nemen deel aan voorlichtingsbijeenkomsten op scholen in de regio en verzorgen meeloop- en proefstudeerdagen. De opzet van de opendagen is vernieuwd en meer AC-specifiek ingevuld met deelname van een team van docenten, studenten, beroepsbeoefenaren en vertegenwoordigers van de NBA⁵. Dit biedt toekomstige studenten een breed en reëel beeld van het beroep en van de werkzaamheden en carrièremogelijkheden in de accountancy sector. Tijdens meeloopdagen worden groepjes begeleid door derdejaarsstudenten. De aspirant-studenten werken aan een propedeusecasus en krijgen een rondleiding. Na aanmelding doorlopen studenten de Studie Keuze Check, waarbij zij een vragenlijst invullen en een gesprek met een AC-docent hebben over de aansluiting en de studiemotivatie. Bij duale studenten wordt ook gesproken over de eisen die aan de werkplek worden gesteld en over de balans tussen privé, studie en werk. Als een student geen geschikte werkplek heeft wordt hij doorverwezen naar HAN Employment voor ondersteuning bij het vinden van een geschikte werkplek. HAN Employment organiseert jaarlijks de Meet & Match waar studenten en werkgevers op informele wijze kunnen kennismaken. Het panel is positief over de wijze waarop de opleidingen de intake hebben vernieuwd en in lijn gebracht met de onderwijsvernieuwing. Studenten zijn tevreden over de intake, de gerichte voorlichting en de ondersteuning bij het vinden van een geschikte werkplek.

Begeleiding

Het panel is positief over de wijze waarop, met de onderwijsvernieuwing, ook de opzet van de studie- en studentbegeleiding is aangepast. De begeleiding is gericht op twee pijlers: het volgen en bewaken van studievoortgang en het helpen ontwikkelen van de persoonlijke competenties. In de nieuwe didactische opzet is de studentbegeleiding maatwerk afhankelijk van de achtergronden van de student en de studiefase waarin de student zich bevindt.

Bij de start van de voltijdstudie krijgt iedere student een tutor toegewezen. Deze begeleidt de student en zijn projectgroep. Bij meer specifieke omstandigheden, bijvoorbeeld psychische problemen of topsport-studenten, worden twee senior-tutores betrokken of wordt er doorverwezen naar een decaan of studentpsycholoog. Duale studenten krijgen een studieadviseur toegewezen die meer individueel begeleidt en grotendeels dezelfde taken heeft als een senior-studentbegeleider. De studieadviseur onderhoudt ook periodiek contact met de werkgever van de student.

Tutores/studieadviseurs ondersteunen studenten bij keuzes qua studieroutes (korte of lange stage en minor of schakeltraject). Dit is veelal maatwerk op basis van de studieafspraken en – resultaten per student. De basis hiervoor wordt ook gelegd in de PPO-leerlijn waar studenten leren reflecteren op de eigen ontwikkeling in de beroepspraktijk en op de persoonlijke leerdoelen qua vakinhoud en soft skills.

Het begeleidingsteam van de AC opleidingen biedt ook extra's in de vorm van gerichte trainingen bij HAN-studiesucces en begeleiding aan langstudeerders in de coachklas Back on Track. Voor studenten die juist iets meer aankunnen is er de Talentacademy met een 30 EC extra-curriculair programma.

De AC opleidingen hebben te maken met studieswitchers die van de voltijdvariant overgaan naar de duale variant. Dit wordt mede veroorzaakt doordat studenten na de stages blijven werken/worden aangenomen door stagebedrijven. Studentbegeleiders begeleiden en monitoren de studenten bij overgang naar de duale opleiding. Het panel geeft de opleiding mee om bij deze

---

⁵ Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants

switchers goed oog te houden op het eventueel optreden van studievertraging door de combinatie studie, werk en privé. De studentbegeleiders hebben daar oog voor en waarschuwen studenten hiervoor.

Uit gesprekken en uit het studentenhoofdstuk in de zelfevaluatie blijkt dat de studenten zeer tevreden zijn over de begeleiding en de persoonlijke 'op maat' benadering door tutores. Ook zijn zij tevreden over de goede bereikbaarheid van de studentbegeleiders.

Docenten

De AC en AC-Ad worden verzorgd door hetzelfde team docenten. Docenten zijn betrokken in alle fasen en varianten van de opleidingen, wat er voor zorgt dat zij zicht houden op het grotere geheel. Een deel van het team geeft ook les in de post-hbo-opleiding. Het docententeam dekt een breed palet aan relevante vakgebieden en omvat onder andere accountants, fiscalisten, bedrijfseconomen en docenten die meer gericht zijn op professionele vaardigheden. Studenten zijn in evaluaties en in gesprekken zeer tevreden over de kennis en kunde van docenten en hun passie voor het accountancy-vakgebied. Docenten zijn goed bereikbaar en vaak bereid tot extra uitleg over moeilijker lesstof.

Het team telt circa 25 fte, waarvan een groot aantal docenten een aanstelling van 0,8 of 1,0 fte heeft. Tweederde deel van het team is zelf masteropgeleid en eenderde deel van het team heeft een bachelorachtergrond, vaak aangevuld met gerichte cursussen of trainingen via de HAN-Academy. Bijna zestig procent van de docenten is BKE gecertificeerd en tien procent is ook SKE gecertificeerd. Circa tien procent is bezig met het behalen van het BKE- of SKE-certificaat. Het merendeel van de docenten is didactisch geschoold en vrijwel alle docenten hebben de verplichte AOD-cursus gevolgd die voorwaardelijk is voor het begeleiden en examineren van afstudeerprojecten. Ook voor de studiebegeleiding volgen alle tutores een gerichte tutores training als opvolging van de cursus Didactisch Samenwerken. Tussen tutores is er een driewekelijkse intervisie om werkwijzen onderling af te stemmen. In 2019-2020 is gestart met externe docentstages om de actuele praktijkervaring aan te scherpen en goed op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in het werkveld. Nieuwe medewerkers krijgen een ervaren docent als buddy toegewezen.

Het panel is positief over de samenstelling van het docententeam en de aanwezige kennis en kunde. Het docententeam heeft met enthousiasme de onderwijsvernieuwing opgepakt, waar het panel veel waardering voor heeft.

Voorzieningen

Beide opleidingen hebben geen specifieke voorzieningen in de trant van onderwijslokalen of practica-ruimten. Wel signaleert het panel dat met de onderwijsvernieuwing meer aandacht uitgaat naar het gebruik van ICT in de lesstof. Ook zijn er verbeteringen doorgevoerd in de digitale leeromgeving OnderwijsOnline, waar lesstof, planningen en achtergrondinfo beschikbaar zijn voor studenten. Ook is geïnvesteerd in MijnHANportfolio, waar studenten digitaal verslagen en producten inleveren voor beoordeling en het krijgen van feedback. In dat systeem vindt ook een plagiaatscan plaats. Het portfolio systeem is in opbouw, nu in de propedeuse ingevoerd en zal in 2021-2022 in de hele vierjarige opleiding zijn doorgevoerd.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleidingen werken volgens de uitgangspunten van het centrale instituuts toetsbeleidsplan IFM 2017-2021 resulterend in het opleidingsspecifieke toetsplan. De toetsing is transparant doordat er gewerkt wordt met toetsmatrijzen, rubrics en een mix van toetsvormen die aansluit op de onderwijsinhoud en -opzet. De kwaliteit van toetsing wordt bevorderd door gerichte scholing van de docenten en door toepassing van het vier-ogen-principe bij het maken van de toetsen en bij de beoordeling.

Het panel ziet een goede balans tussen individueel en groepsgewijs toetsen, waarbij er bij groepstoetsen nog wel meer aandacht kan uitgaan naar de inbreng en prestaties per student. Het panel is positief dat de ontwikkeling van de toetsing gelijk opgaat met de onderwijsvernieuwing en dat dit breed wordt gedeeld in het docententeam. Dit wordt gericht gemonitord door de toets- en examencommissies, die goed in stelling zijn gebracht en hun rol adequaat vervullen.

Het panel concludeert dat de opleiding een goed toetsstelsel en goede uitvoering hanteren in het vernieuwde curriculum. Voor de verdere ontwikkeling van de toetsuitvoering, in met name de afstudeerfase, signaleert het panel een aantal aandachtspunten. Het panel adviseert de kalibratie tussen beoordelaars door te zetten en scherper te controleren op het consequent en onafhankelijk van elkaar invullen van de beoordelingsformulieren met een duidelijker onderscheid tussen de eerste en tweede beoordelaar. Het panel adviseert de transparantie en herleidbaarheid van de becijfering te vergroten door meer notatie van feedback als onderbouwing van de beoordelingen. Het panel is positief over de ontwikkeling naar meer beroepsgerichte bachelor afstudeerproducten en moedigt de opleidingen aan dat door te zetten. Daarbij kunnen de opleidingen in de beoordeling meer de nadruk leggen bij inhoudelijke criteria en minder bij proces criteria. Bij de beoordeling van de Ad-eindwerken kan de opleiding duidelijker normen vast stellen gerelateerd aan de leeruitkomsten. Meer inhoudelijke criteria zullen de beoordeling transparanter maken.

Onderbouwing

Toetssysteem,

Het systeem en de uitgangspunten voor de toetsing zijn op instituutsniveau uitgewerkt in het *Toetsbeleidsplan Instituut Financieel Management 2017-2021*. Dit toetsbeleidsplan is tegelijk met de vernieuwing van het curriculum ingevoerd en sluit aan op de Visie op Leren. Daarin zijn alle fasen van de toetscyclus uitgebreid beschreven, van toetsplan en –programma, toetsmatrijs en –toetsconstructie, toetsafname en beoordeling tot aan de registratie, organisatie, evaluatie en verbetering. Daarmee is de pdca-cyclus compleet beschreven.

De duale opleidingsvarianten volgen het toetsbeleidsplan van het deeltijdinstituut van de HAN. Het toetssysteem voor de deeltijd en duale opleidingen is in 2019 verder uitgewerkt voor de

context van de werkend lerenden. Daarbij wordt gewerkt met de kwaliteitspyramide voor toetsing met richtlijnen voor de kwaliteit van de betrokken mensen, de kwaliteit van het ontwerp en de beoordeling en de kwaliteit van de borging.

De opleidingen hebben met de instituuts- en eigen toetskaders een helder toetsstelsel dat gelijk met de onderwijsvernieuwing is ingevoerd en dat past bij de kenmerken van de opleidingsvarianten. Het panel constateert dat het toetsstelsel functioneert. Docenten refereren gericht aan de centrale toetskaders en werken aan de verdere doorvoering parallel aan het onderwijs.

Toetsuitvoering

Vanuit de representatieve selectie aan toetsmateriaal en in de notulen van de betrokken commissies constateert het panel dat de toetsuitvoering de lijnen uit het toetsbeleid volgt. Er wordt gewerkt met toetsmatrijzen per toets wat de toetsing transparant maakt voor docenten en voor studenten. Studenten bevestigen in gesprekken en in het studentenhoofdstuk van het zelfevaluatie-rapport dat toetsmatrijzen en rubrics vooraf bekend zijn en zij zich daarmee goed kunnen voorbereiden. Docenten werken met een representatieve mix van toetsvormen die recht doet aan de leerresultaten die moeten worden behaald. Daarmee is de validiteit een duidelijk focuspunt voor docenten bij de toetsconstructie alsmede de balans tussen individuele en groepsgewijs toetsen. In de projectgroepen wordt gebruik gemaakt van peerassessment. Dat maakt studenten nog bewuster van wat zij moeten leren en het past bij de nadruk op professionele vaardigheden.

Het panel heeft over de volle breedte een positieve indruk van de toetsing in de nieuwe curricula en is van mening dat de toetsing in de basis zeker op orde is. Wel zijn er punten van verbetering die ook door de eigen docenten, commissies en studenten worden benoemd. Studenten wensen bij voorbeeld meer oefenopdrachten en oefententamens en meer toegang tot de uitwerkingen van oefeningen. De aansluiting van de vraagstelling in oefenmateriaal en in toetsen op de lesstof kan nog verder worden versterkt. De opleiding kan duidelijker benoemen waar elementen van management control en financiering (beide voorbeelden van vakken die op eindniveau tot de opleiding AA/RA binnen de bachelor grotendeels worden afgerond) worden getoetst. Studenten waarschuwen voor het risico van meeliftgedrag bij de groepsgewijze toetsing. Zij melden dat de projecten goed en stevig worden getoetst en dat de individuele bijdrage bij studenten beter kan worden meegewogen. Studenten geven aan dat er qua toetsvorm enkele aanpassingen gewenst zijn om ze meer in lijn met de beroepspraktijk te krijgen. Als voorbeeld wordt het afnemen van rekenexamens in Excel genoemd.

Beoordeling eindwerken

Vanuit de selectie van eindwerken en beoordelingen van de AC en AC-Ad heeft het panel nog een aantal punten ter ondersteuning van de voorgenomen ontwikkeling van het vierde AC studiejaar en de integrale opdracht bij de AC-Ad. Het panel heeft het vertrouwen dat de opleidingen dit goed zullen doorzetten.

Bij de AC-Ad beoordelingen van de integrale opdrachten valt in de beoordelingsformulieren op dat veel criteria ingaan op de vaardigheden en het proces en minder criteria op de inhoudelijke beheersing. De balans tussen de eindproductbeoordeling en het jaar-assessment gericht op de groei qua vaardigheden en inhoud, kan beter tot uiting komen in de eindbeoordeling. Het panel adviseert voor de AC-Ad-afsluiting duidelijker inhoudelijke normen af te spreken gerelateerd aan

de leeruitkomsten voor de AC-Ad, om zo de transparantie van de beoordeling te versterken en het eindniveau beter te kunnen borgen.

De opleiding is bezig met een nieuwe opzet voor het bachelor-afstuderen: het meer in lijn brengen met de aanbevelingen van Andriessen en te werken met meer gevarieerde en praktijkgerichte beroepsproducten. Het is het panel duidelijk dat studenten moeten leren om methodisch correct te werken. Het panel moedigt deze ontwikkeling aan en geeft als aandachtspunt mee om de balans in de beoordeling tussen proces en inhoud te wijzigen ten faveure van de inhoud. Het panel is van mening dat een weging met zestig procent voor de inhoud en veertig procent voor het proces beter past bij de beoordeling van beroepsproducten dan de huidige verhouding die precies andersom ligt. De huidige weging leidt volgens het panel tot een te hoge beoordeling van de afstudeerwerken (zie ook standaard 4). Het panel adviseert meer specifieke criteria te formuleren voor de beoordeling van beroepsproducten aangepast aan de vorm die wordt ingezet.

Bij de afstudeerbeoordelingen kunnen examinatoren de wijze waarop zij de criteria interpreteren en vervolgens de scores invullen nog beter afstemmen. Het panel zag, in de beoordelingsformulieren en hoorde tijdens de gesprekken met examinatoren, bijvoorbeeld verschillen tussen de examinatoren bij het invullen van beoordelingsformulieren van afstuderen en de mate waarin onderbouwing bij de beoordeling wordt genoteerd. Het panel pleit voor meer notatie van feedback op zowel de positieve als de aandachtspunten bij een afstudeerwerk. Dat maakt de beoordeling beter herleidbaar en transparanter.

Het panel constateert dat de tweede beoordelaar/examinator is betrokken bij de beoordeling van het plan van aanpak en bij de eindbeoordeling van het eindwerk en dat er ook tussentijds veel contact is tussen de eerste beoordelaar/docent-begeleider en de tweede beoordelaar/examinator. Het panel acht tussentijds contact niet gewenst bij een objectieve beoordeling. Vanwege de invoering van het nieuwe curriculum is afstemming tussen beoordelaars wenselijk, maar wel met een betere scheiding van de rol van de eerste en tweede beoordelaar. Het panel adviseert de tweede beoordelaar meer op afstand een objectiever oordeel te laten vormen. Het panel geeft de opleiding ter overweging mee om bij de beoordeling van eindwerken te gaan werken met extern gecommiteerden, mogelijk in roulatie met andere AC-opleidingen.

Borging kwaliteit toetsing en beoordeling

Het panel constateert dat de opleidingen meerdere instrumenten en borgingscommissies in stelling heeft om de kwaliteit van toetsing en beoordeling te borgen. In het toetsbeleid is vastgelegd dat het vier-ogen-principe wordt gehanteerd bij de constructie en bij de afname en de beoordeling van toetsen. Uit het toetsmateriaal en uit gesprekken met docenten blijkt dat docenten dit ook toepassen, conform de richtlijnen in het toetsbeleidplan. Dit draagt bij aan de onderlinge kalibratie tussen docenten en aan de kwaliteit en validiteit van de toetsen. De gerichte BKE-scholing van docenten ondersteunt dit proces.

Het gebruik van landelijke en instellingsoverstijgende toetsen draagt ook bij aan de borging van het eindniveau, bijvoorbeeld door het gebruik van: Hogeschooltaal, Parate Kennis en de landelijke Overalltoets (OAT). Met de OAT is de beheersing van de basiskennis gegarandeerd. Studenten worden getoetst op hun kennis van de kernvakken van het accountantsberoep: Audit & Assurance, Financial Accounting en Internal Control & Accounting Information Systems.

Ook het tentamenbureau heeft een borgingsrol. De opgestelde tentamens worden door de docenten bij de tentamenorganisatie ingediend ter check en tijdige verspreiding.

Een specifieke rol in de borging is belegd bij een externe adviseur. Deze doet onderzoek naar gerichte opdrachten/vragen vanuit het management, bijvoorbeeld de aansluiting van bachelor eindwerken op de beroepspraktijk. Uit een verslag en uit gesprekken blijkt dat de externe adviseur ook constateert dat eindwerken en toetsing beroepsgerichter kunnen worden ingevuld. Dit bevestigt het ontwikkelpad dat de opleidingen zijn ingeslagen richting meer differentiatie in de afstudeerfase (zie standaard 4).

De opleiding is actief aan de slag gegaan met de invoering van de aanbevelingen uit 'Vreemde Ogen Dwingen'. De examencommissie wil daar invulling aan geven door meer examinatoren van andere hogescholen in onderling georganiseerde uitwisselingsronden in te zetten en door leden van de beroepenveldcommissie uit te nodigen om een aantal afstudeerzittingen bij te wonen. Het panel vindt het positief dat de leden van de beroepenveldcommissie daarbij feedback geven op de capaciteiten van afstudeerders en het niveau van de afstudeerwerken.

In een eerste landelijke kalibreersessie van eindwerken in het Landelijke overleg van Finance opleidingen en in het AC-scholenoeverleg zijn vijf bachelor-eindwerken uitgewisseld en vergeleken qua eindniveau, opzet en beoordeling. Dit verdient volgens het panel navolging in de komende jaren.

De toetscommissie heeft een coachende en controlerende rol naar de docenten/examinatoren. De commissie checkt iedere onderwijsperiode een aantal toetsen volgens een roulatierooster en checkt deze volgens een vaste checklist voor toetskwaliteit.

De examencommissie staat stevig in haar borgende rol en wettelijke taken. In het jaarverslag wordt duidelijk beschreven hoe daar invulling aan wordt gegeven. Uit het gesprek met de toets- en examencommissie constateert het panel dat beide commissies goed in stelling zijn gebracht en hun rol en taken serieus en adequaat vervullen. Dit is waardevol in de huidige fase waar het onderwijs en de toetsing worden doorontwikkeld en de onderlinge afstemming tussen docenten en beoordelaars een positief kritische borgingsblik goed kan gebruiken. Het panel adviseert daarbij naast de goede controle op alle processen ook aandacht te geven aan meer inhoudelijke, gegevensgerichte controles door toets- en examencommissie.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Voor beide opleidingen komt het panel tot de conclusie dat de afgestudeerden de vereiste leerresultaten behalen passend bij het werkveld waarvoor ze worden opgeleid. Het panel heeft geen twijfels over het niveau van de afgestudeerden, ondanks dat één AC-eindwerk niet aan de maat was. Bij de bachelor afgestudeerden is het eindniveau immers ook geborgd door de behaalde landelijke OAT toets. Bij de bachelor opleiding steunt het panel de opleiding bij de ontwikkeling naar meer vakinhoudelijk relevante eindwerken. De nu vernieuwde eerste drie jaren van het bachelorcurriculum geven een goede basis om deze ontwikkeling door te zetten. Ook voor de AC-Ad vindt het panel dat de afgestudeerden voldoen aan de beoogde leerresultaten. Wel adviseert het panel om de inzichtelijkheid hiervan in de opzet en de beoordeling van de afstudeerfase te versterken met een heldere vakinhoudelijke normering. De nieuwe opzet met de PPO-leerlijn naast de vakinhoudelijke leerlijn biedt daar goede kansen voor. Het panel ziet dat als een goede ontwikkeling die het eigen karakter van de AC-Ad kan versterken.

Voor beide opleidingen geldt dat de afgestudeerden goed functioneren in het werkveld. Het zijn veel gevraagde medewerkers in de eigen werkvelden. Uit gesprekken blijkt dat de opleidingen veel draagvlak en betrokkenheid hebben in het werkveld.

Onderbouwing

Afstudeerfase bacheloropleiding

De opleiding is bezig om de afstudeerfase ter herzien in lijn met de onderwijsvernieuwing. In vorige jaren was het afstuderen een proeve van bekwaamheid waarmee de student zijn eindniveau en veel van de vereiste competenties moest aantonen. In het vernieuwde curriculum zijn de CEA-vereisten al in een eerder stadium afgerond en hebben studenten de volledige leerlijn onderzoek doorlopen. Dit biedt de AC-opleiding de ruimte om de focus meer te leggen bij de adviesvaardigheden en praktijkgericht onderzoek. De opleiding heeft samen met de beroepenveldcommissie in kaart gebracht welke afstudeeropdrachten en –onderwerpen daar bij passen met representatieve beroepsproducten als uitkomst. Daarmee sluit men aan bij werkpraktijk van de accountantskantoren.

Het panel vindt dit een positieve ontwikkeling die past bij de adviezen van Andriessen en bij de hbo-oriëntatie. Ook voor studenten is het waardevol, aangezien het de overgang van de studie naar de werkpraktijk kan vergemakkelijken. Het panel adviseert de opleiding de nieuwe opzet helder en tijdig te communiceren naar afstudeerstudenten. Studenten gaven in het studentenhoofdstuk van het zelfevaluatie rapport en in gesprekken met het panel aan dat de voorbereiding op het afstuderen en de hulp bij het maken van een Plan van Aanpak kan worden versterkt.

Afstuderen Associate Degree

De AC-Ad werd tot en met 2018-2019 afgerond met praktijkverslagen. In het vernieuwde curriculum is dit veranderd. De studenten moeten nu aantonen dat ze klaar zijn voor de beroepspraktijk op NLQF-niveau 5. Daarvoor is het afstuderen uitgebreid en bestaat per 2019-2020 uit de integrale eindopdracht voor de werkgever en een PPO-assessment. Een bezoek aan de werkgever, het bespreken van de integrale opdracht, het functioneren van de student op zijn werkplek en de competentiegroei maken deel uit van de oordeelsvorming.

Producten van afgestudeerden

Het panel heeft een selectie van eindwerken met beoordelingen bestudeerd bestaande uit elf AC en acht AC-Ad afstudeerwerken. Om een breder beeld van het AC-eindniveau te krijgen heeft het panel voor meerdere studenten aanvullende producten ingezien. Daarmee heeft het panel naast de advies- en onderzoeksvaardigheden ook een completer beeld gekregen op de behaalde AC-eindkwalificaties. Daarbij is ook de door alle AC-studenten behaalde landelijke OAT een garantie voor het behaalde niveau. Deze was door alle afstudeerders AC behaald.

Voor de AC-opleiding geldt dat het panel over de volle breedte van de selectie van mening is dat studenten aan het niveau voldoen. Daarvoor was bij drie dossiers een bredere blik op het werk van studenten nodig om een totaler beeld te vormen. Bij de afstudeerwerken zag het panel veel opdrachten gericht op de beschrijving dan wel optimalisering van de administratieve organisatie en interne bedrijfsvoering en -processen. Alhoewel dit soort opdrachten relevant zijn voor het vakgebied, zijn ze minder geschikt als onderwerpen waarbij de student zijn theoretische kennis kan tonen. Een relatie met de theorie is lastiger te leggen. Aangezien in het beoordelingsformulier verwijzing naar theorie en onderzoek belangrijke criteria zijn, wordt het voor de student lastig om te kunnen voldoen aan de eisen. Daarnaast leiden deze onderzoeken vaak tot zeer lijvige rapporten, waar ook het werkveld niet op zit te wachten. Het panel is het met de opleiding en het werkveld eens dat een rijkere scala aan afstudeerproducten mogelijk is.

Bij meerdere eindwerken zou het panel bij de beoordeling een halve tot hele punt afwijken in de beoordeling, zowel hoger als lager. Volgens het panel wordt dit veroorzaakt door de zwaarte die de beoordeling van proces- en onderzoeksstappen krijgt in de totale beoordeling ten opzichte van de vakinhoudelijke en rapportagevaardigheden. Daarbij komt dat bijvoorbeeld een goede presentatie en zelfstandig werken in de beoordelingscriteria weinig zichtbaar zijn, maar wel meewegen in het meer holistische beeld dat examinatoren vaak vormen bij een beoordeling. Het panel pleit voor een strakkere beoordeling die meer is gebaseerd op de vakinhoudelijke kwaliteiten (zie ook standaard 3) en de waarde van het geleverde product voor de beroepspraktijk. Ook items als zelfstandigheid en complexiteit kunnen meer worden ingebed in de beoordelingscriteria.

Het panel steunt de ontwikkeling van de nieuwe afstudeeropzet waarbij de vakinhoud en de relevantie voor de beroepspraktijk meer centraal komen te staan bij de beoordeling van het plan van aanpak, de uitvoering en de eindwerken. Daarbij adviseert het panel om ook te letten op gerichte eisen voor de omgeving en de complexiteit waarin een opdracht wordt uitgevoerd (bedrijf/instelling en begeleiding) en voor de inkadering van de opdracht en rapportage. Het panel heeft veel dikke afstudeerrapporten doorgenomen en is van mening dat er korter en krachtig kan worden gerapporteerd. Ook dat is een belangrijke kwaliteit in het werkveld.

Ook voor het AC-Ad afstuderen geldt dat men bezig is met de kalibratie onder docenten en examinatoren over de opzet, aanpak en de beoordeling van het Ad-niveau. Het panel ziet

eindwerkenstukken die passen bij de focus op het werken bij administratiekantoren en de werkzaamheden passend bij de samenstelpraktijk: het bieden van administratieve ondersteuning en het opstellen van fiscale aangiften. In die zin zijn de AC-Ad eindwerken zeker relevant. Het panel constateert dat de AC-Ad eindwerken nog voortkomen uit de oude opzet, waarbij een duidelijker kader voor het afstuderen nog ontbrak. Het panel signaleert dat het verband tussen de beoordelingsformulieren, de leerdoelen en de geleverde producten niet altijd helder is. Het panel adviseert met de nieuw te ontwikkelen afronding van de AC-Ad scherper aan te koersen op heldere eisen en normeringen voor het AC-Ad afstuderen. Het panel ziet dat de geleverde producten vaak wel voldoen, maar door het ontbreken van een heldere vakinhoudelijke normering moeilijk zijn te beoordelen. De nieuwe opzet met de PPO-leerlijn naast de vakinhoudelijke leerlijn biedt kansen door studenten meer te laten reflecteren op de bereikte leerresultaten en daar in het eindassessment op te toetsen.

Functioneren van afgestudeerden

Voor de AC-Ad studenten geldt dat de opleiding een meerwaarde biedt voor de veelal werkend lerenden in de administratiekantoren. De AC-Ad studenten kunnen rechtstreeks doorstromen in de duale bacheloropleiding.

Bachelorstudenten zijn gewild in het werkveld en vinden vaak nog tijdens de studie een positie in het werkveld. AC-studenten kunnen doorstromen naar de post-hbo-opleiding AA Oriëntatie Accountancy MKB van de HAN. Een andere optie is het volgen van het academische schakeltraject bij de HAN Talentacademy (30 EC extra-curriculair). Dit bereidt studenten voor op een masterstudie bij de Universiteit Tilburg of Nyenrode. Met de Universiteit Tilburg is er een convenant voor doorstroming zonder schakeltraject.

De opleidingen houden contact met de alumni via de post-hbo studenten die bij HAN verder studeren, via werkveldcontacten en via activiteiten van de studievereniging FS HAN waar alumni regelmatig participeren.

Uit gesprekken en notulen van commissies blijkt dat de opleidingen een groot netwerk en veel draagvlak hebben in het werkveld. Dit is bevorderlijk voor de verdere ontwikkeling van de opleidingen en de afstemming op de eisen uit het werkveld.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

	Bachelor Accountancy Voltijd duaal	Associate degree Accountancy Duaal
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet

De opleidingen Accountancy van de HAN **voldoen op alle standaarden** aan de basiskwaliteit van het beoordelingskader. De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis van deze positieve oordelen op de vier standaarden komt het panel tot een **positief eindoordeel** over de opleiding als geheel. Duidelijk positief vindt het panel de energie en gerichtheid waarmee de vernieuwing van het curriculum en de toetsing zijn opgepakt door het goed samenwerkende docententeam. Het panel adviseert de opleidingen om aandacht te schenken aan een duidelijke vakinhoudelijke invulling van de afstudeerfasen met heldere normering voor de beoordeling. Voor de AC-Ad-opleiding kan de opleiding dit ook in het landelijk overleg bespreken, aangezien de landelijke kaders voor de Ad-opleiding niet helder zijn.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor Accountancy en hbo Associate degree opleiding Accountancy van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen **positief**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee ter ondersteuning van de ingezette onderwijsvernieuwing en de ontwikkeling van de eindfase van de AC en de AC-Ad opleidingen:

Standaard 1

- Investeer in de ontwikkeling van een beroeps- en opleidingsprofiel met gerichte eindkwalificaties voor de AC-Ad-opleiding en zoek waar nodig samenwerking in het landelijke AC-Ad opleidingen overleg.

Standaard 2

- Maak de toekenning van de EC's aan de verschillende programmaonderdelen duidelijk.
- Geef een duidelijker verdeling van de CEA-eindtermen over het AC-programma aan, zowel inhoudelijk als qua EC-toekenning.

Standaard 3

- Zet de kalibratie tussen beoordelaars door en overweeg de inzet van externe beoordelaars, mogelijk in roulatie met examinatoren van andere AC-opleidingen.
- Voer controles in gericht op het consequent en onafhankelijk invullen van de beoordelingsformulieren en met een duidelijker onderscheid tussen de begeleider en examinatorrol tijdens de afstudeerfase.
- Vergroot de transparantie en herleidbaarheid van de beoordeling door duidelijker inhoudelijk normen gerelateerd aan de leeruitkomsten en door meer notatie van feedback als onderbouwing van de beoordelingen.
- Ontwikkel duidelijke normeringen voor de beoordeling van de AD leeruitkomsten.

Standaard 4

- Zet de ontwikkeling door naar meer vakinhoudelijk relevante eindwerken. Continueer het overleg met het werkveld over de vraag wat de balans in het afstuderen moet zijn tussen de aandacht voor praktijkgericht onderzoek en het kunnen opleveren van een voor de praktijk relevant beroepsproduct. Keur de opdrachten en plannen van aanpak op passendheid bij de uitkomst van deze discussie met het werkveld.

Bijlagen

1. Bezoekprogramma

Tijd	Onderdeel	Inhoud	Aanwezig
8:30 uur	Ontvangst	Ontvangst panelleden	Directie Opleidingscoördinatoren Docenten Studenten Vz opleidingscommissie Vz beroepenveldcommissie Bestuurslid studievereniging FS HAN
9:00 uur	Pitches	Pitch opleidingsmanagement: welkom, voorstellen, korte toelichting op programma, kort intro opleiding, praktische zaken	Directie Opleidingscoördinatoren Vz opleidingscommissie Vz beroepenveldcommissie
		Pitch werkveld: Rol en taak BVC, werkwijze BVC, betrokkenheid praktijk	
		Pitch studenten: Rol en taak OPC, studentenhoofdstuk	
9:30 uur	Student Journey: Open dag en Meeloopdagen	Over opzet, rollen en beleving open dagen en meeloopdagen	Studenten Docenten Werkveldpartner
	Student Journey: Gemeenschappelijke propedeuse (VT)	Over gemeenschappelijke propedeuse en de switchmogelijkheden in het economisch domein	Coördinator propedeuse Studenten
	Student Journey: Opleidingsprogramma	Over: Inhoud opleidingsprogramma voltijd, duaal en Ad Bijzonderheden Ad en bachelor CEA eindtermen waar in programma Didactische insteek Stages en praktijkleren AOD opbouw en insteek Rol studievereniging FS HAN in programma	Docenten Studenten Bestuurslid studievereniging FS HAN
	Student Journey: Internationalisering	Opbouw internationalisering en ervaringen	Docent Studenten
	Student Journey: Studentbegeleiding	Inrichting SB-lijn Inzet van tutoren Switchmogelijkheden tussen opleidingsvarianten	Studentbegeleiders
	Student Journey: Post-HBO	Koppeling tussen de Ad, bachelor en P-HBO opleiding Aansluiting op het werkveld	Coördinator post-HBO opleiding
10:30 uur	Materiaal bestuderen neerleggen via thema's: - programma - onderwijsontwikkeling - kwaliteitszorg (evaluaties) - toezicht en medezeggenschap - internationalisering	Representatieve selectie toets- en onderwijsmateriaal Literatuur Blokhandleidingen Studentenevaluaties Overzicht CEA eindtermen Notulen + Jaarverslag examencommissie Notulen + Jaarverslag OPC Notulen BVC	Panel

	-werkveldbetrokkenheid - onderzoek/lectoraat	Werkboek Kwaliteitszorg	
11:30 uur	Gesprek met opleidingsmanagement		Directie Opleidingscoördinatoren
12:00 uur	TIME-OUT	Korte afstemming over gang van zaken	Vz panel Directie en opleidingscoördinatoren Panelsecretaris
12:00 uur	Lunch		
13:00 uur	Gesprekken met stakeholders	Studenten	Studenten
		Werkveld en alumni	Werkveld en alumni
14:30 uur	Korte pauze		
14:45 uur	Gesprekken met stakeholders	Examencommissie en opleidingscommissie	Leden en voorzitter examencommissie Leden en voorzitter opleidingscommissie Portefeuillehouder toetsing
		Docenten	Docenten
16:15 uur	Korte nabespreking met opleidingscoördinatoren	Vragen die nog leven Toelichting en verduidelijking	Panel en opleidingscoördinatoren
16:30 uur	Intern overleg panel		Panel
17:15 uur	Korte terugkoppeling	Korte terugkoppeling/eerste bevindingen panel	Directie Opleidingscoördinatoren Docenten
17:30 uur	Ontwikkelgesprek	Vier thema's: 1. Vaardighedenleerlijn 2. ICT in de opleiding 3. Duurzaamheid 4. Ontwikkeling nieuwe AOD	Opleidingscoördinatoren Docenten Lid kenniskring lectoraat Panel
18:00 uur	Afsluiting	Plenaire afsluiting	

2. Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie-rapport Accountancy HAN, september 2019
- Profilering Accountancy HAN
- Accreditatierapport Accountancy HAN 2013
- Visie op Onderwijs voor werkend lerenden (december 2018/9) en Visie op Leren IFM 2017
- Didactisch model onderwijsvernieuwing voltijd
- CEA-eindtermen opleiding Accountancy HAN en Aanwijzingsbesluit CEA voor post-hbo HAN
- Landelijk Beroeps- en opleidingsprofiel HBO-bachelor accountancy opleidingen 2017
- Overzicht leerlijnen voltijdse opleiding
- Overzicht integrale opdrachten duaal, september 2019
- Raamwerk Leerlijn Onderzoekend Vermogen, september 2017
- Raamwerk Leerlijn Ethiek, december 2017
- Toetsbeleidsplan IFM 2017-2021 en Toetsbeleidsplan DT EMR 2019-2020
- Onderwijs – en Examenregelingen AC bachelor 2019-2020 en AC-Ad 2019-2020
- Opleidingsstatuten AC bachelor en AC-Ad, delen 1
- Toetsbouwwerken AC vt, AC du en AC-Ad du met toelichting
- Rapport eindtermen accountantsopleidingen 2016
- Overzicht samenstelling docententeam
- HAN instellingsplan 2016-2020
- Representatieve selectie onderwijs- en toetsmateriaal

Selectie van studentwerken op eindniveau: van de AC Bachelor zijn elf eindwerken geselecteerd uit de laatste twee afstudeercohorten met een spreiding naar behaalde cijfers: 3 van de duale variant en 8 van de voltijd variant. Van de voltijd variant zaten in de selectie vier eindwerken van locatie Arnhem en vier eindwerken van de locatie Nijmegen. Van de AC Associate degree zijn 8 student dossiers opgevraagd met werken op eindniveau.